

בס"ד

פרשת כי תצא תשפ"ב

פנינים מרבינו האור החיים הקדוש

המוציא שם רע על התורה - מעמד הר סיני כאירוסין בלבד או גם נישואין

א הנה האוה"ח (כב יג) מבאר את הפסוקים שם, בדרך רמז לענין לימוד התורה. דהנה הכתוב אומר, "כי יקח איש אשה ובא אליה ושנאה. ושם לה עלילת דברים והוצא עליה שם רע כו". והיינו שאיש מבני ישראל טוען כלפי התורה ואומר כן: אין אני רוצה ללמוד תורה כי לא בא לי מזה שום טובה או פרנסה.

ביאור הדברים: התורה נמשלה לאשה, לכלה שנתארסה עם בני" במתן תורה, וכעת בא אחד מבני" - בעלה, ומוציא שם רע (- שקר) עליה, ואומר שלא באה לו הטבה מכח לימוד התורה. ואמנם ד' יתברך עומד מצד הכלה - התורה, להמליץ בעדה, כי שקר דיבר האיש, ואדרבה כל ההטבות נובעים רק מלימוד התורה.

וזה לשון האוה"ח: "כי יקח איש אשה, זאת התורה המאורשה (ארוסה. עי' אוה"ח כב ג, פסחים מט; סנהדרין נט), ובא אליה, שכבר זרחה עליהם אורה של תורה בהר סיני וקיבלו הלוחות. ושנאה, פירוש, שאין לבם חפץ לתת לה עונתה כמשפט כו' אינו רואה סימן ברכה מאמצעות לימודה, הגם כי יעסוק בה אין נפתחין לו שערי פרנסה טובה כו', עתיד הקב"ה לתבוע עלבונה של תורה כו' והן הדברים ברורים כשמלה, כמה מעלות וחזק התורה, שתחילת כל דבר כל העולם כולו בה נברא, בשבילה נברא, ובה מתקיים, וכל טובה הצפונה לעולם הבא ואוצרות החיים והטוב נקנים בה". עכ"ל האוה"ח.

הרי שמבואר מתוך דברי האוה"ח, שבמתן תורה, הוגדר מצבם של בני ישראל כ"בא אליה", ונתחייבו מכח זה לתת לתורה "עונתה", כמו שבעל מחוייב לתת לאשתו לאחר נישואיה, 'שארה כסותה ועונתה'.

ויש לעיין בזה ממה שפירש האוה"ח לעיל כב ג, מדברי הגמרא, שהתורה מתוארת רק כארוסה של בני ישראל - לא

כנשואה. ומבאר המהרש"א (פסחים מט;), שרק על ידי זה שלומד תורה נעשית התורה בגדר נשואה לו לאדם. ומסביר החפץ חיים (שם עולם ח"א פרק יט בהג"ה), "וכשהאדם מתדבק בלימודה תמיד, היא בבחינת נישואין". ודו"ק. והדברים טעונים הסבר ובירור, וכבר דיברו בזה המדרשים לבאר הגדרת מעמד הר סיני, האם זה ה' רק אירוסין או גם נישואין ואכמ"ל בזה.

מקורות מדוייקים ונאמנים לדברי האוה"ח שקיום העולם הוא מכח לימוד התורה - בה מתקיים

ב והנה האוה"ח הנ"ל, מבאר, שד' טוען כלפי המוציא שם רע על התורה, שישנם בתורה הרבה מעלות, והאוה"ח מפרט כמה וכמה מהם. ונראה לצטט מקור מדוייק לזה שכתב האוה"ח "ובה מתקיים". דהיינו שכל המשכיות קיומו של העולם מבוסס על לימוד התורה של בני ישראל - לא על קיום מצוות, אלא על "לימוד" התורה. (כן מפורש בכל דברי האוה"ח לעיל עיין שם).

א' זה לשון הזוהר (ויקרא יא סוף ע"ב): "בגין דעלמא לא איתברי אלא בגין אורייתא, וכל זימנא דישראל מתעסקי באורייתא, עלמא מתקיימא, וכל זימנא דישראל מתבטלי מאורייתא מה כתיב 'אם לא בריתי יומם ולילה'. עכ"ל הזוהר. (עי' נפה"ח ד יא).

וזה לשון הזוהר (בראשית מז): "כל מאן דאשתדל באורייתא כו' וכל דאשתדל בה, שכלל עלמין וקנים ליה. ותא חזי, ברוחא עביד קוב"ה עלמא וברוחא מתקיימא, דא רוחא דאינון דלעאן באורייתא" עכ"ל הזוהר. (שמירת הלשון שער התורה פרק א).

וזה לשון הזוהר (פרשת צו לה): "כל בר נש דאשתדל במילי דאורייתא, ושפתיה מרחשן באורייתא, קוב"ה חפי עליה ושכנתיה פרשא עלה גזפהא כו', ולא עוד אלא דהוא מקיים עלמא". עכ"ל הזוהר (שמירת הלשון הנ"ל).

וזה לשון התנא דבי אליהו (זוטא פרק ה): "בכל יום יוצאים מלאכי חבלה לפני הקב"ה לחבל את כל העולם כולו, ואלמלא

בתי כנסיות ובתי מדרשות שתלמידי חכמים יושבין ועוסקין בדברי תורה, היו מחבלין את כל העולם כולו מיד". (שם עולם ח"א פרק כב).

[אציין, מה שהמפרשים שואלים על זה מדברי המדרש (אסתר רבה ז יד): "תסתפק בעליונים". וכמו כן מדברי התוספות במסכת עבודה זרה (ג. ד"ה נוגעים בעדותן) בתירוצם השני. ואכ"מ].

העולם הבא נקנה על ידי לימוד התורה בלבד - שני ביאורים בזה הן לפי שיטת הרמב"ן בענין עוה"ב והן לפי שיטת הרמב"ם בזה

ג) והנה האוה"ח מסיים בזה הלשון: "וכל הטובה הצפונה לעולם הבא ואוצרות החיים והטוב נקנים בה". ויש להבין ולבאר דברי האוה"ח בזה. שהרי וכי לא יזכה האדם לעולם הבא מכח מצוותיו שהוא עושה - האם כל הנאתו בעוה"ב תנבע רק מכח התורה שלמד ולא מצד מצוותיו, בוודאי שלא (עי' קידושין לט., וברמב"ם בפיהמ"ש סוף מכות ועוד). ואם כן מה הוא זה כוונת האוה"ח שכל הטובה של עוה"ב נקנית רק ע"י לימוד התורה.

ונראה לבאר הדברים באופן כזה: הרמב"ם והרמב"ן נחלקו בענין עולם הבא: א' להרמב"ם התואר "עולם הבא" פירושו עולם השכר שלאחר מיתה ועולם השכר שלעתיד לבוא - כולם רק לנשמה. ולהרמב"ן, עולם הבא, פירושו, עולם השכר שלעתיד לבוא שבו יהיו הגוף והנשמה ביחד. (ולפי הרמב"ן עולם השכר שלאחר המיתה היינו גן עדן והוא לנשמות בלבד). [כל זה לקוח משער הגמול, ומבואר היטב במהדורת חזון יואל, עיין שם במפתחות, ערך עולם הבא].

ואם כן, יש ליישב הדברים לפי שיטת הרמב"ן: סדר עולמות השכר הוא כך: א' גן עדן, ימות המשיח, תחיית המתים, עולם הבא. והנה בגמרא (כתובות קיא:) מבואר, שהגוף לא יקום בתחיית המתים אלא אם כן יהא לו "טל תורה" - לימוד התורה או החזקתה, או דיבוק לת"ח העוסקים בה.

ולפי זה הרי שכוונת האוה"ח הוא כך: כל הטובה של עוה"ב - שייחנה הגוף והנפש יחד, "נקנה" על ידי לימוד התורה, כי לולא לימוד תורה לא יזכה להנאה זו שגופו יהנה ביחד עם נשמתו בעוה"ב. (לשון האוה"ח ה"צפונה לעולם הבא" מורה קצת כהרמב"ן שעוה"ב הוא לעתיד לבוא. עי' הערות חזון יואל בסוף ספר שער הגמול על זה הדרך) [ועיין עוד בשו"ת בית הלוי בהקדמה לחלק א, קרוב לסוף ד"ה מסכת שבת].

ואולם גם לפי שיטת הרמב"ם יש לבאר את דברי האוה"ח, על פי דברי החפץ חיים (שם עולם ח"א פרק כא בהג"ה): "וגם מזכין אותן לחיי נצח דבא רק על ידי לימוד התורה וכמו שאמרו הכתוב (דברים לב מז) 'כי לא דבר רק הוא מכס כי הוא חייכם', ומבואר אצלנו במקום אחר מפסוקי התורה ומאמרי חז"ל, כי רק זאת היא חיי הנפש. וגם מזכין אותן לתחיית המתים שאינם חיים אלא מי שיש בו אור תורה". (ויש לעיין על זה מלשון הח"ח בשמירת הלשון פ"א שכתב "והיא עיקר חיי הנפש" - לא "רק זאת היא חיי הנפש").

וזה לשון הח"ח בשמירת הלשון (שער התורה פ"י): "כן עצם קדושת ד' החופפת על עמו ישראל שעל ידה יזכו לעתיד לבוא להיות קיימים לנצח כמו שכתוב ואתם הדבקים בד' אלקיכם חיים וגו', וכמו שאמרו חז"ל על הפסוק הזה, הוא "רק" על ידי אמצעות התורה, וכשבני אדם פורשים עצמן מן התורה, כל זמן שלחלוחית התורה יש עדיין עליהם הם עסוקים עדיין קצת במצוותיה אשר הורגלו בה מכבר כו" עיין שם. (עומק כוונת הח"ח בהגדרה זו של "עצם קדושת ד' החופפת על עמו ישראל" [שמוזכר גם להלן שם בשמירת הלשון ח"ב פרשת תבוא ד"ה והנה עד כה, ובשם עולם פרק א בהג"ה], הוא כמו שביאר באריכות בספר יד הקטנה, עיין שם השער השנים עשר, פרק ח אות ד, ד"ה והנה).

הרי שהחפץ חיים מבאר, שהיכולת לזכות לעוה"ב הוא רק באמצעות לימוד התורה, מצד שחיי הנפש לנצח תלוי בזכות התורה, ולכך כתב האוה"ח שהטובה הצפונה לעוה"ב נקנה רק על ידי התורה. (וע"ע הקדמת הח"ח למ"ב, ושם עולם ח"א פרק יד).

הגליון הזה מוקדש לע"נ מרת בריינא זלאטא ע"ה ב"ר ראובן יצחק שליט"א נפטרה כ"ז סיון תשע"ז
הגליון הזה נתנדב לע"נ איש נעים הליכות, שריד לדור ישן, הרה"ג ר' אלחנן בן הרב פריץ זצ"ל, נפטר שב"ק כ"ג סיון תשע"ז
הגליון הזה נתנדב לע"נ לנשמת האשה הצדקנית שהיתה תמיד בשמחה, ושם ד' שגור בפיא, מרת אסתר ב"ר שלום ז"ל

י"ל ע"י מכון פניני אור החיים לתיקונים והערות נא לפנות למייל: peninei.ohrhachaim@gmail.com או בטל: 845-300-0360
נא לא לעיין בשעת התפלה וקריאת התורה